

Justiitsministeerium
Suur-Ameerika 1
10122, Tallinn
info@just.ee

Teie 22.07.2024 a nr 8-1/5632-1

Meie 19.08.2024 a nr 10-3/24/99-2

Tartu Ringkonnakohtu seisukoht kohtute seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse (kohtuhaldusmudeli) eelnõu osas

Täname võimaluse eest avaldada arvamust kohtuhaldusmudeli eelnõu kohta. Toetame eelnõuga taotletavaid eesmärke: suurendada kohtute vastutust ja otsustusõigust kohtute arendamisel ja haldamisel; suurendada kohtuvõimu sõltumatust täitevvõimust; vähendada vastutuse hajumist kohtute haldamisel ning tagada ühtne ja ühtlase kvaliteediga kohtuhaldusteenus kõigi kohtute jaoks. Toome enda poolt välja mõned märkused eelnõu kohta.

Kohtute haldus- ja arendusnõukogu (KHN) omandab eelnõu järgi praeguse kohtute haldamise nõukojaga võrreldes palju laiahaardelisema ja vastutusrikkama rolli – sellest kujuneb kohtuhalduse strateegilise tasandi otsustuskogu, mille kooskäimise sagedus on tihe ning ülesanded aja- ja töömahukad. Seda tuleks arvestada ka KHN-i püsiliikmete määratlemisel. KHN-st strateegilise tasandi otsustuskogu kujundamise eesmärgi saavutamist võib olulisest takistada eelnõuga kavandatud KHN-i liikmete suur arv. Suurearvuline kogu on oma tegevuses paratamatult staatilisem ega pruugi suuta täita operatiivse otsustaja rolli. Tartu Ringkonnakohtus ei näe vajadust kaasata KHN-i koosseisu püsiliikmeid väljastpoolt kohtusüsteemi, kellel puudub ilmselt nii piisav motivatsioon kui võimalus panustada intensiivsesse ja ressursimahukasse töösse. Nii on näiteks senine praktika näidanud, et Riigikogu liikmed ei osale praeguse KHN-i istungitel kuigi tihti ega võta aktiivselt osa erinevate küsimuste aruteludest. Selliseid liikmeid võiksid loodava KHN-i kohtunikest liikmed kaasata juhtudel, kus nende kompetents, teadmised või roll võivad olla otsuse tegemisel või kohtusüsteemi probleemide laiemal teadvustamisel määrava tähtsusega.

Eelnõu seletuskirja (lk 30) järgi antakse kulud, mis on seotud Justiitsministeeriumilt kohtusüsteemile üleantavate ülesannete täitmisega, üle kohtute ja KHT eelarvesse. Samas puudub ülevaade, kui suureks selliseid kulusid hinnatakse, milliste üleantavate ülesannete täitmisega need on seotud ning millal toimub kulude üleandmine kohtute ning alles 01.01.2026 tegevust alustava KHT eelarvesse. Ülevaade kulude suurusjärgust ja nende üleandmisest oleks vajalik eelnõu rakendamise seotud tegevuste, sh konkursside väljakuulutamise jms planeerimisel. Ka võib KHT täiemahuline töö alustamine 01.01.2026 koos kõigi tugiteenuste ja ressursside koondamisega selleks ajaks KHT alla, osutada keeruliseks või lausa võimatuks, kui KHT direktor nimetatakse ametisse alles 01.09.2025. Isegi juhul, kui teda abistavad (veel) ametis olevad kohtudirektorid, ei pruugi 4 kuust piisata kõigi organisatoorsete ja

töökorralduslike ümberkorralduste tegemiseks, konkursside korraldamiseks jms. Ühtlasi tuleks KHT direktorile palka maksta juba alates 01.09.2025 ning kui KHT direktorile maksab palka Tartu Ringkonnakohus, tuleks sellega 2025. aasta eelarves arvestada. Seetõttu vajaks eelnõu rakendamisega seotud rahaline külg täpsustamist. Samuti peaks kohtutel olema kindlus, et järgnevate aastate eelarvekärped arvestavad uue mudeli käivitamisega kaasnevate muudatuste ja mõjudega I ja II astme kohtute eelarvetele. Et ei tekiks olukorda, kus kohtute (koond)eelarve suureneb üleantavate vahendite tõttu, aga teiselt poolt tekib kohtutel kärpekohustus. Juhul, kui seadusandja soovibki, et kohtusüsteem suunaks osa, seni vahetult õigusemõistmise funktsiooni täitmiseks kasutatud, eelarvevahendeid edaspidi haldusfunktsiooni täitmiseks, siis tuleks see eelnõus või seletuskirjas selgelt välja tuua. Seejuures võib asjakohane olla arutelu sellest, millised on avalikkuse ootused kohtuasjade lahendamise standardile ja kiirusele järgnevatel aastatel. Igal juhul on vajalik määrata eelnõuga Justiitsministeeriumilt kohtutele ülesannete täitmiseks üleantavate eelarvevahendite suurus ja hinnata teiselt poolt kohtutele kaasnevate kulude suurust.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Tiina Pappel
Tartu Ringkonnakohtu esimees